

Літаратурнае Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

1 год
выдання 36-е
№ 60 (2214)
1 жніўня 1967 г.
Аўторак
Цана 4 кап.

Надзвычайнае неадкладнае

ЗАДАЧЫ ВАЖНЫЯ, А ДКАЗНЫЯ

Тэзісы Цэнтральнага Камітэта КПСС «50 год Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі» выклікалі ў нашай народнай вышэйшай інтэлігенцыі гонар за Радзіму і партыю. У гэтым важнейшым дакуменце абгулены гістарычны вопыт перамогі вучняў Леніна, барацьбы партыі і краіны за новы лад жыцця — і зразумела імяніне працаўдзячэйшых людзей і ўсёй глыбока вывучае тэзісы, сэрцам адчуваючы веліч нашых дасягненняў, значнасць прайзданага шляху.

Тэзісы ЦК КПСС трэба пакласці ў аснову ўсёй практычнай дзейнасці арганізацый і ўстановаў культуры. Прапаганда іх культурна-адукацыйнага характару ўвесь свой вопыт, усе свае запалы і энтузіязм. Кожны спецыяліст чалавек хоча жыць раздасваць вялікіх шлах барацьбы і перамогі нашга народа, гістарычнае значэнне Саветскай улады. І які прастор тут для работы шматлікай арміі работнікаў культуры і актывістаў! Колькі моцна тут зрабіць малады энтузіязм культурнага фронту!

Адукацыя, клубы, бібліятэкі ўжо склапілі планы прапаганды тэзісаў. У іх прадугледжаны цыклы гутак, прысвечаных 50-годдзю Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі і працы, героікам грамадзянскай і Вялікай Айчынскай войнаў, перадавікам вытворчасці, тэматычным вечарам.

Будуць праводзіцца паходы і экскурсіі па памятных мясцінах, адзначаючых новыя даты. Трэба, каб у падрыхтоўцы і правядзенні ўсіх гэтых мерапрыемстваў самы актыўны ўдзел прымаў іх малады інтэлігенцыя, моладзь, каб разам яны шукалі новае, унікальнае іскрыну ў работу. І, вядома ж, уся наша культурна-адукацыйная праца павінна быць цесна звязана з жыццём, з практычнымі задачамі камуністычнага будаўніцтва.

Многія культасветустанавы Беларусі сёння складаюць лепшыя калектывы, ведаюць, рабуюць, трэба ўспялі падтрымаць і развіваць гэтую дзейнасць, бо матэрыялы, сабраныя аўтарамі-аўтаркамі, могуць стаць асновай экспазіцыі народнага музея, кніжніцы і пакояў рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы ў кожным клубе, Доме культуры, бібліятэцы. Рэальны гісторыі Саветскай улады — невялікія скарбы, які трэба збіраць на круціцы і шырока прапагандаваць, выходзячы на іх паўчыці любіць да Радзімы, аддасці партыі.

Шырока перайманне заслугаўе вопыт работнікаў культасветустановаў Горацкага раёна Магілёўскай вобласці. У пераважнай большасці клубы і бібліятэкі гэтага раёна створаны куткі рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы. Эстафета па вывучэнню гісторыі краіны, якая прайшла ў раёне, дае магчымасць сабраць цікавыя, унікальныя матэрыялы. На іх аснове кожная сельская бібліятэка стварыла лепшыя альбомы сваёй сельскай аўтарскай творчасці.

Зараз у рэспубліцы шырока ідзе ўборка ўраджая. У гэтым дзяржавы цяжэ зборка юбілейнага года. На полі, сярэд хлябаробства — месца работнікаў культуры і гэтага дня. Працаўнікам павінны вельмі патрабны выступленне агітбрыгады, жывая гутак агітатора.

Можна прывесці намяра прыкладу, калі ўдзельнікі агітбрыгады нашых сельскіх клубы і раённых дамоў культуры наладжваюць канцэрты неспрадына ў полі. Гэта справа, напрыклад, добра арганізавана ў Брагінскім раёне. Тут сельскія артысты лічыць сваім найпершым абавязкам выпусціць у полі баявы лісток аб тым, што сёння ідзе наперадзе, хто лепш працуе на ўборцы ўраджая, даць хлябаробам невялікі канцэрт. Выехала ў доўгатэрміновую паездку на калгас сваёй зоны агітбрыгада Маладзечанскага міжрэчнага Дома народнай творчасці. На дапамогу сельскім агітбрыгадам павінны прысціць чалавек і апараты мастацкай самадзейнасці гарадскіх дамоў і палацаў культуры. І абавязак — ставіць шэфскія канцэрты ў калгасе і саўгасе рэспублікі, памагаць сельскім артыстам.

Става ўжо выдатнай традыцыяй, што сярэд першых актывістаў і памочнікаў мясцовых партыйных арганізацый, культасветустановаў мы заўсёды бачым сельскую інтэлігенцыю. Сябе жа яе гонар павінен гучаць сабаіма моцна і сардэчна. Бо хто як не настаянік, аграрон, урач расказа пра 50-гадовы шлах барацьбы і перамогі нашга народа тым, побач з кім ён жыў і працуе!

У клубе выступіць вэтарэн рэвалюцыі, адбыўся вечар ушанавання перадавікоў ўборкі ўраджая, арганізаваны канцэрт па завухах актывістаў, настаянік прымае лекцыю аб вялікім прывідзе Ул. І. Леніна... Усё гэта звязана з падрыхтоўкай да вялікай даты. Усё гэта непасрэдным чынам звязана з прапагандай тэзісаў ЦК КПСС. І трэба шырока праводзіць такія мерапрыемствы, трэба да кожнага сэрца давесці мудрае і хваляючае слова партыі.

Работнікі культасветустановаў рэспублікі ўсёвядомыя важнасць і адказнасць за іх, успадзеных на іх. Увесь запал сваёй душы, усе свае сілы і ведаў аддаць яны прапагандае тэзісаў ЦК КПСС, справе будаўніцтва камунізма.

ВЫВУЧАЮЧЫ ТВОРЫ ІЛЫЧА

Шырока арганізаваны ў Дзяржаўскім раёне Ленінскія і Кастрычніцкія чытанні літаратурна і тэматычных вечараў, заочных паездак па ленынскіх месцах, кінафестывалі, канферэнцыі чытачоў, мета якіх — прапаганда твораў Ільіча, ідэй і перамог Вялікага Кастрычніка.

Шкава прайшла ў раённым Доме культуры тэматычная канферэнцыя па зборыку пра Ул. І. Леніна «Аб Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі». У час падрыхтоўкі да канферэнцыі ў бібліятэцы і на працягу ўвесь год — былі палажаны калектывы чытанні пра Ільіча з гэтага зборніка, гутакі аб жыцці Вялікага правадыра. Бібліятэкі падрыхтавалі ў дапамогу чытачу плакаты, кніжныя выстаўкі, рэкамендацыйныя спісы літаратуры.

Узлазла паэзія шэблон і ў правядзенні самой канферэнцыі. Не было доўгіх рытарычных дакладаў, прамоў. Кожнага, хто прыходзіў у гэты вечар у раёны Дом культуры, сустракалі хваляючыя мелодыі часова рэвалюцыі. А калі зала была поўная, загучаў жыццё, такі блікі і родны голас Ільіча. Затаіўшы дыханне, слухалі людзі запіс прамоў правадыра «Што такое Саветская ўлада». А пасля выступалі ўдзельнікі канферэнцыі: дырэктар школы работнік моладзі В. Уранава, сакратар райкома партыі І. Дарашкевіч, сакратар партарганізацыі калгаса імя Дзяржаўскага В. Камынін і іншыя.

Яны гаварылі аб тым, як жывіцца ў нашай краіне запяваў Леніна. Слухалі гэтыя выступленні было цікава — у іх было шмат фактычнага — матэрыялаў з жыцця Дзяржаўскага.

Раённая бібліятэка парадавала чытачоў яшчэ адной прэміянай навіной: пласцінкі з запісамі прамоў Уладзіміра Ільіча, яго любімых песень і песень часова рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, альбом пласцінак «Старонкі жыцця Ул. І. Леніна» пачалі выдаваць чытачам на дом.

Цяпер дзяржаўскія кнігалюбы шырока прапагандаюць тэзісы ЦК КПСС «50 год Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі». У бібліятэках, брыгадах, на палях і на фермах выдаюць калектывныя чытанні гістарычнага дакумента партыі, наладжваюць гутакі пра вялікіх дасягненні краіны і пра зямлю, што адбылася за гэты Саветскай улады ў раёне, у кожным калгасе і вёсцы раёна.

Л. САНДЛЕР, старшы бібліятэкар Мінскай абласцкай бібліятэкі імя Пушкіна.

НАСУСТРАЧ...

«Вечны агонь» — так называецца новая літаратурная кампазіцыя, прысвечаная 50-годдзю Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Яна выйшла на гастролях па рэспубліцы артысты Беларускай дзяржаўнай філармоніі З. Сысоева і Г. Бандарэўскай. У ёй прагучаць вершы П. Броўкі, П. Панчанкі, К. Міранкі, С. Дзяргя і іншых беларускіх паэтаў.

Трыю выканаўцаў — піяністка Р. Пузан, спявачка А. Геніна і чыталыца Л. Залатар — выступае з літаратурна-музычнай кампазіцыяй «Зорны паўночы» у не ўключаныя вершы М. Багдановіча. Музыка да кампазіцыі напісаў Д. Смольскі.

Крэатыўны музей, створан у Плесчаніцкай школе-інтэрнаце. Гэта першы шатгадовы пошукавы музей, паездка па гарадах і музеях краіны, па месцах роллага іраю, плен старанай работы налічывае наступнаму і вучняў. Сапраўдны энтузіязм стварэння музея, пераглед яго экскурсаводаў — вучні Леа Ваўчок, Галя Куцкі, Іосіф Ваўчок і іншыя. І дырэктар музея — Людэя Папова, вучанка 9 класа.

Нельга без хвалявання глядзець дакументы, што прыходзілі ў гэты вечар у народную Айчынную вайну, пра падпольшчыкаў і партызан Лагонішчына, пра воінаў — выхавальнікаў Плесчаніцы, пра тых, хто гераічна працаваў у зніжэнні і рэабілітацыі вайны. Сярод гэтых людзей ёсць імяны настаяніцаў ібаччых сённяшніх выхавальнікаў школы, а таксама імяны ўчыцельніц вучняў — сённяшніх перадавікоў вытворчасці, работнікаў асветы, культуры.

Д. НИКОЛЬСКИ.

Свабоднага гарадскага бібліятэка «Маладая» ёй усяго адзін год. Але ў яе ўжо шмат чытачоў, яе добра ведаюць і любяць. Номны выхавальнік і маршальскі пазнаміца з цікавымі стэндамі «Да 100-годдзя з дня нараджэння Ул. І. Леніна», «50 год Саветскай улады», з цікавымі выстаўкамі, «Помніць аб мінулым, каб стварыць будучыню», «50 памятных гадоў», «Вечны агонь Ільіча». Бібліятэка праводзіць тэматычныя вечары, вусныя часопісы, дыскусіі і канферэнцыі чытачоў, прысвечаныя юбілейнай даче.

Л. БАЛДУЕУ.

ПАЭЗІЯ ЛІЦБАЎ

110 МІЛЬЁНАЎ ЧЫТАЧОЎ БІБЛІЯТЭК

БІБЛІЯТЭЧНАЯ СПРАВА У САВЕЦКІМ САЮЗЕ

«У савецкім грамадстве ўсе багачці духоўнай культуры служаць інтарэсам народа, справе камуністычнага будаўніцтва.»

...У 1966 годзе ў краіне было 124 тысячы масавых бібліятэк, г. зн. у 9 разоў больш, чым у дэрвалюцыйны час.»

З тэзісаў ЦК КПСС «50 год Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі».

Ідэя стварэння ў Расіі масавых бібліятэк узнікла яшчэ ў часы Пятра I, але прайшоў паўстагоддзя, перш чым мера аб рускай публічнай бібліятэцы ажыццявілася. Гэта адбылося ў 1862 годзе, калі ў Маскве тэка бібліятэка была створана пры Румянцаўскім музеі — зборы этнаграфічных помнікаў. Над уваходам у залу быў выбіты надпіс: «На благо просвещения». Цяпер — праз 105 год — са сціплага кнігасховішча выраслі вяліка дзяржаўная бібліятэка імя Ул. І. Леніна — магутны асветніцкі цэнтр міжнароднага значэння. Бібліятэка імя Леніна ў Маскве мае фонд, які перавышае 25 мільёнаў тамоў. Яе скарбы адкрыты для многіх тысяч чытачоў. Па міжбібліятэчнаму абмену кнігі паступаюць адсюль у шматлікія бібліятэкі Саветскага Саюза. Бібліятэка імя Леніна забяспечвае іншыя кнігасховішчы мікрафільмамі з розных выдан-

наў. Яна вядзе кнігабачню з буйнейшымі бібліятэкамі, навуковымі і грамадскімі арганізацыямі свету. У фондах бібліятэкі імя Леніна ёсць унікальныя. Гэта рускія і замежныя рэцэнзійныя, першадрукаваныя кнігі, рэдкія выданні, сярэд якіх — «Прыроднаўчыя гісторыі» Плінія, выдадзеныя саратнікам Гутэнберга Іаанам Швеерам п'яцсот гадоў назад (першы ліст кнігі распісаны рукой золатам), выданні пры жыцці Ньютана, першыя фларэнтыйскія выданні Гаммера, два томы «Дон-Кіхотан», адіснутыя не толькі амурыныя з'яўляюцца коровага дуба. Нарэшце, у асобным чорным куфары захоўваюцца 18 прыжыццёвых выданняў Джардана Бруна.

І ўсё ж такія рэдкія дарагія першыя ўсё для гісторыі культуры, для вучняў, для навуковага кола асобных цэнцеляў кнігі, для бібліяфілаў. А для шырокага масу? Тут адгаворываюць першаступенную ролю не унікальны, а маштабы кнігавыдання, тыражы

СЦЯГІ ПРАЛЕТАРСКАЙ САЛІДАРНАСЦІ

Гэты здымак зроблены амаль сорак год назад. У другім радзе, у цэнтры, Карл Фэршт. Стаяць першы справа — С. Скрыпко.

Маладосць, маладосць... Я гляджу на фатаграфію, якой без малага сорак гадоў, і ўспамінаю той далёкі час.

Краіна Саветаў толькі становілася на ногі. Плякскі хвалала. Але былі мы моцныя духам і верай у светлую будучыню, за якую жыццём ідуць змаганні на франтах грамадзянскай вайны, а цяпер — ля станковай фабрыкі і заводаў. І яшчэ прыбаўляла нам сілы дружба з пралетарыямі іншых краін, іх братэрская падтрымка. Пра адзін з фактаў інтэрнацыянальнай салідарнасці мне і хочацца расказаць сёння.

Сам я ўдзельнік грамадзянскай вайны. Пасля вайны яшчэ даўга служыў у Чырвонай Арміі. Калі памер Уладзімір Ільіч Ленін, стаў на варце ля Дома Саюзаў у час пахавання правадыра. У тым жа годзе стаў камуністам ленынскага прызыву.

Дэмабілізаваўшыся, прыехаў у Мінск і паступіў на завод «Камунар» (потым ён стаў называцца імя Пірава). Завод быў маленькі — працавала на ім усяго 150 чалавек. Памятаю, не было на заводзе ніводнага інжынера і тэхніка а аднавалялі аднаўдальні — усё рабілі самі работнікі-практыкі.

І ўсё адночы, — было гэта восенню 1928 года, — пачулі мы, што да нас на завод прыехаў з Германіі з горада Руль немей-работчы і прывёз нам ад сваёй землякоў-работчы чырвоны сцяг.

Ніколі не забуду таго ўрачыстага сходу, на якім нямецкі таварыш уручыў нам сцяг. За таварышам кляўся, заботу да аднаўдальні. Чырвоны палотнічы сцяг уручыў нам радыёцю тавары работчы.

Аркестр заіграў Інтэрнацыяналь. І ўсе мы ў адзіным прырзе ўсталі і заспявалі камуністычны гімн. Потым — песню нямецкіх камсамольцаў-спартакіўцаў.

Мы шлі под грохот канонады. Мы смерці глядзелі ў лідзі. Сперад праймавіліся отряды Спартакіўцаў — юных бойцоў...

Я і зараз, калі пачую гэтую песню, не магу стрываць хвалявання, — вельмі, вельмі люблю яе, многае яна гаворыць майму сэрцу. Але гэта — лік іншым...

Прыняць сцяг партыйнага арганізацыянага завода даручыла мне. Я стаю на сцэне, а насу-

праць мяне невысокі светлаволаосы юнак — Карл Фэршт, нямецкі камсамольца. Кожны з нас трымаў сцяг. Ён свой, што прывёз, а я наш, камунарыўскі, зроблены спецыяльна для германскіх сяброў. На ім было напісана: «Рабочим города Рула ад рабочих завода «Камунар». Потым мы пад воплескі ўсёй залы, пад воплескі «ура» абмяняліся сцягамі і моцна пацэнтулі адзін аднаму рукі...

Восем гадоў, пасля ўрачыстасці, і сфатаграфаваліся. Потым доўга расказвалі гасцю пра сваё жыццё, спявалі рэвалюцыйныя песні.

Усё, што тады адбылося, мае цікавы прадг.

Р. НАРЧУК. Агітпоезд «Кастрычніцкая рэвалюцыя» (часце). З дыпломных работ выпускнікоў Беларускага тэатральна-мастацкага Інстытута.

КРЫМ — ДАЊБАС

У гастрольную паездку на Украіну накіраваўся Дзяржаўны народны аркестр Беларускай музыкі. У гастрольны рэпертуар калектыву ўключаны творы, падрыхтаваныя да 50-годдзя Саветскай улады. Разам з аркестрам будуць выступаць саліст тэатра оперы і балета народны артыст БССР З. Бабій і салістка філармоніі І. Адыніцова.

У Савецкім Саюзе жыўе каля 235 мільёнаў чалавек. З гэтага ліку трэба адлічыць 30 мільёнаў малых, якіх не ўмеюць чытаць, і 45 мільёнаў школьнікаў, якіх, як правіла, з'яўляюцца чытачамі сваёй вучнёўскай бібліятэкі. З астатніх 157 мільёнаў дарослага насельніцтва 110 з'яўляюцца пастаяннымі чытачамі разгалінаванай сеткі бібліятэк. Іншымі словамі, з кожных трох чалавек двое пастаянна карыстаюцца грамадскімі кніжнымі зборамі.

Бібліятэкі прыйшлі на горы Алтай, у гарачыя пяскі Туркменіі, на паўвостравы Чукотку і на востравы Сахалін. Бібліятэкі прыйшлі ў раёны, дзе ўсяго пацэдзаст год назад не толькі кнігі, — самоў пісьменнасці не было. Бо 43 нацыянальнасці краіны атрымалі пісьменнасць пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Цяпер жа тут чытаюць літаратуру на рускай, англійскай і на роднай мове. Кнігі чуюцца каля працавіка Рыхтэу пераказваюцца ў Заходняй Еўропе, а вершы яго маладой зямлічкі Антаніны Калмшайт публікуюцца ў саветскіх літаратурных часопісах, якіх маюць шматлікія тыражы.

Сёння кніжны фонд усіх бібліятэк краіны налічвае 2 мільярд 300 мільёнаў экзэмпляраў. Кнігі ў СССР выдаюцца на 89 мовах народаў СССР і на 51 мове народаў замежных краін. Кожная чвэрць кнігі ў свеце выходзіць з маркы саветскага выдавецтва.

У 1966 годзе ў СССР выдадзена 73 тысячы назваў кнігі і брашуры агульным тыражом 1 мільярд 270 мільёнаў экзэмпляраў. Кнігі не залежнасця на паліцах. Паслугамі толькі адной Ленінскай бібліятэкі за мінулы год карысталіся паўмільяна чалавек і пяць тысяч устаноў. Зразумела, гэта сённяшняе не толькі культурнаму развіццю насельніцтва, але і росту навуцы, тэхнікі, вытворчых сіл.

К 1970 году выпуску кнігі і брашуры павялічыцца на 25 працэнтаў і складзе больш за паўтары мільярд экзэмпляраў. Цяпер у СССР налічваецца 124 тысячы масавых бібліятэк, а калі ўлічыць таксама ўсе школьныя бібліятэкі, бібліятэкі, арганізаваныя пры чырвоных кутках і клубах, на караблях флоту і т. п., іх агульны лік складзе 370 тысяч.

Эма БУХАНОВА, (АДН).

А. РЫБЧЫНСКІ. З ілюстрацый да кнігі П. Галавача «Спалох на заганах» (лінаграфюра).

3 дыпломных работ выпускнікоў Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута.

НАШЫ МАСТАЦТВА

НІ БЫ З НОЖНАУ КЛІНОК...

Аднойчы мы сядзелі на галерыі з Канстанцінам Саннікавым і глядзелі, як на куपालскай сцэне рускія артысты іграюць «Дзяцей сонца». Ужо тады, у 1948 годзе, рэжысёр марыў паставіць якую-небудзь п'есу Максіма Горькага, «спрыцляваючыся» ў «Зынавіх».

Сярод заўваг на «чужым» спектаклі, якія ён рабіў з уласцівай яму ўсмішкай, запомнілася так: «ты бачыш, амаль усе яны падобныя на цырккі мячы. Пакуль выцягаваш з ножнаў—асты-веш. А вось гэты — клінок, выхлуплены з ножнаў і адрэзаны пачынаючы ўд... Глядзі, так і з'яе, так і з'яе!»

Гэта было сказана пра артыста Алега Шкэпскага...

Я перабраў у памяці тое, што мне дэталова бачыць на падсцяжках нашага рускага тэатра імя Горькага з удзелам А. Шкэпскага, — Усевалада Вішнеўскага і Лерманова, Максіма Горькага і Чэхава, усю «прыгастасць» сучаснага рэпертуару, — мне зноў уявіўся хрыпаваты голас Канстанціна Саннікава.

Спраўды, як толькі ў агнях рампы з'яўляецца прысадастая і зуседня рухавая, я сказаў бы нават юркая постаць Алега Барысавіча, ланцужаць з водбліска непераборных страцей і неспакойнага розуму.

Цікава, што незадоўга да вайны Шкэпскі дэбютаваў у тэатры, які стаў для яго роўным, ролю зусім не «карэктнай». Яго першым героем стаў разначынны Пеця Мяслюў з «Талантаў і пакоянікаў» А. Астроўскага. З нейкай журботнай тонкасцю Олег Шкэпскі даваў аразумець, што гэты студэнт таксама з ліку «пакоянікаў» цудоўнага Сашкі Негінай, што і ён — адзін з многіх.

Але яшчэ больш ярка і імкліва іграў ён усё тое, што сведчыла аб адваротным: не, Пётр Мяслюў не пара ўсім тым, хто круціцца за кулісамі прэвіжыянага тэатра. Са студэнцкім запалам кідаўся гэты хлопец на вырочку чалавечай годнасці. Сярод сыхых і лянных розумам Мяслюў узнік, як гэты вядомы да ўдару клінок...

І ў фінале, пасля зароды Сашкі Негінай, Мяслюў — Шкэпскі быў доўга чарга, зброю, толькі да часу адлаважыўся...

Мастэрства сцэнічнай мовы ў некаторых цэнтрах і акцёрскай драмы паднялася ўзровень заўважліва правільна афарэты і афарэты. Але Шкэпскі належыць да тых, для каго сцэнічная мова —

музыка сэрца. І рытмічная маляўніцтва, напрыклад, маналаг у «Церы Федэры Іванавіча» ніколі не паўтараецца ў роліх яго эпізодычнай ролі ў «Аптымістычнай трагедыі». Спонуя партытура дэючай асобы — як мне часам здаецца — першы клопат акцёра.

А іншы раз глядзіш на Алега Шкэпскага на генеральнай рэле-цыі ці ў час прэмерыі і думаш, што, магчыма, усё непэ-торнае сцэнічнага вобраза, які стварэўце ў ім, — ад шчаслівай знаходкі ў грэме, у касцюме, у манеры рухацца. Але чаму ж тады цпер, калі пішуцца гэтыя радкі, я бачу перад сабой не агарыжанага артыста, а жы-вца людзей, побач з імёнамі якіх у праграмах спектакляў стаяць «заслужаны артыст» БССР А. Б. Шкэпскі? Сярод створаных акцёр-нага вобразаў — і ціннічых скелет-кі («Крамлёўскі курэнт»), да-рчы, яго ролі так і называюцца: «Скелеткі», і марнатары свай-го ўласнага жыцця, і верныя ав-вазку салдаці, і няўсімслівыя шукальнікі праўды... Якую з гэтых ролі артыст больш за ўсё любіць? Тую, што будзе іграць сёння ўвечары. Нават, калі яна і не такая ўжо глыбокая (як у «Фізі-калі і лірыка»), нават калі яна складваецца ўсюго з некалькіх рэ-ліяў. Гэта несумненна ідзе ад пе-раканання, што артыст заклякні-нае на сцэне ўсё рабіць профэ-сіянальна, з поўнай аддачай сіл.

Я мог бы падрабязна спыніць на значных вобразах у галерыі сцэнічных партэртаў Шкэпскага, а мог бы дэталова апісаць, скажам, што і як робіць Олег Барысавіч у адным-адным эпізодзе ў «Аптымістычнай трагедыі». Але вось успомніў словы К. Санніка-ва і падумаў: лепш не скажаць. Хачу, каб у дні свайго п'яцідзеся-цігоддзя таланціты артыст дэ-ведзецца пра гэтую павагу. Яна не страціла асця, бо і цпер юбі-ляр амаль у кожнай ролі — нібы выхлуплены з ножнаў клінок: так і з'яе, гатовы да бою — са злом, у імя дэра.

Барыс БУР'ЯН.

НА ФЕСТИВАЛІ Ў ГОРКІМ

З поспехам выступілі беларускія артысты на фестывалі ў Горкім, куды па традыцыі з'ехаліся для творчых справаў кампазітары і выканаўцы краіны. Сёлета, трэці фестываль стаў спеасаблівым аглядам музычнай творчасці братніх народаў Савецкай краіны напярэдні 50-годдзя Савецкай улады.

Ад Беларускай ССР у фестывалі ўдзельнічалі старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР Р. Шырме, галоўны дырыжор Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР В. Катаеў, лаўрэат Міжнароднага конкурсу піяністаў В. Шацкі, саліст Беларускай дзяржаўнай філармоніі С. Машкоў, музыкантаў Т. Дубока.

Сімфанічны аркестр Горкаўскай філармоніі выступіў пад кіраваннем В. Катаева. Былі выкананы «Святаяня ўвэрціора» А. Багатырова, Канцэрт для фартэпіяна з аркестрам Г. Вагнера (саліст В. Шацкі), «Харэграфічныя нава-льі» Я. Глебава, пэма для басэ з аркестрам С. Картэза «Попел» (саліст С. Машкоў).

Беларускі канцэрт прайшоў з вялікім поспехам. Разшмечаны журы В. Катаеў і С. Машкоў былі пакінуты для ўдзелу ў заключных урачыстасцях музычнага свята.

БІБЛІЯТЭКА—РОДНЫ ДОМ

Цікава і разнастайна работа праводзіцца з дзецьмі Світаўскага сельскага бібліятэчнага пункта з раёна. Зойдзеш у бібліятэку, і адрэз ідзеца ў вочы асобна выдзелены фонд дзіцячых літаратурных і спецыяльнай тэматычнай паліцы «Для вас, дзеці!» — кнігі пра Леніна, пра Вялікі Кангрэс, герою грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў. Тут на вышэйшым спісе літаратуры пра Ільіча, выступаючы партызні кнігі, прысвечаныя 50-годдзю Савецкай улады і на іншыя тэмы, звязаныя з вялікім юбілеем.

Часта бывае так: зробіць бібліятэкар выстаўку і лічыць, што гэтым яго абавязак споўнены. Для Раісы Дубовіч, загадчыцы бібліятэкі, арганізацыя ініцыятыўнага выставы — толькі пачатак вялікай работы на прапагандае літаратуры. Яна праводзіць з маленікі чытанні кніжак гутаркі, гульні чытанні. Вядома, што дзеці пасля гэтага бярэць кнігі ахвотна.

З дапамогаў актыву бібліятэкі Раіса Федаруна арганізавала «Клуб інтэрнацыянальнай дружбы». Члены клуба абмяркоўваюць працягваюць кнігі, вывучаюць і выконваюць песні і танцы розных народаў, перапісваюцца з дзецьмі Якуці, Літвы, Украіны, Расійскай Федэрацыі, са школьнікамі братніх сацыялістычных краін.

Раіса Федаруна пачынае свой працоўны дзень позна вечарам: чытае, прагледзе, перагортвае старонкі кніг — рыхтуецца да новай сустрэчы з чытачом. А вынікі, яны відцы. У расце нолькі чытачоў і выдзелены ім кнігі і, самае галоўнае, — у шчаслівай усмешцы дзяцей, для якіх бібліятэка — іх родны дом.

Даір СЛАУКОВІЧ, загадчык Уздзенскай дзіцячай бібліятэкі.

ВЯЛІКАЯ Кангрэсавая сацыялістычная рэвалюцыя адкрыла новую старонку беларускай музычнай культуры. Яна стварыла ўмовы для фарміравання мастацтва жыццесцявардальнага, якое ўвабра-ла ў сабе выдатныя традыцыі нацыянальнай спадчыны, рускай і зарубежнай класікі, багацце народнай песні.

З першых жа дзён Савецкай улады працоўныя масы Беларусі з энтузіязмам пачалі далучацца да мастацтва. Ідучы на-сустрэч гэтаму ўсенароднаму жаданню, губернска і павято-выя органы, прафсаюзы, дзеціны мастацтва разгарнулі вялікую работу па эстэтычнаму выхаванню. Важнае значэнне мела ў гэ-тых адносінах адкрыццё народ-ных кансерваторыяў у Віцебску (1918), Гомелі (1919), Мінску (1919) і Бабруйску (1920). Жа-даючы вучыцца было многа. Дастаткова сказаць, што ў Ві-цебскую кансерваторыю было пададзена каля дзюх тысяч заяў.

Кіраўнік першай у Беларусі народнай кансерваторыі М. Малько, М. Анцаў, А. Бас-мертны, Б. Суходраў у даклад-най запісцы народнаму каміса-ру асветы А. В. Луначарскаму пісалі: «Перад кансерваторыяй стаіць галоўнейшая задача — папулярызаванне мастацтва, гэта значыць садзейнічаць таму, каб музыка сапраўды стала здабыт-кам усяго рабочага народа».

Вырашыўшы адкрыць у Ві-цебску народную кансервато-рыю, музычны аддзел Каміса-рыята народнай асветы РСФСР прасіў адрэз народнай асветы Віцебскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных аказаць садзейненне кансерваторыі ў а-рганізацыі памішання.

Народная кансерваторыя ў Віцебску вяла вялікую музыч-на-асветніцкую работу. Мясю-вая газета «Известия» паве-дамляла: «Аддзелам гарадско-га гаспадаркі нададзены бесп-латна савету народнай кан-серваторыі чатыры разы ў ме-сяц гарадскі тэатр з аяпленнем і асветленнем для наладжвання бесплатных сімфанічных кан-цэртаў для працоўных гора-да».

Канцэрт сімфанічнага арк-естра дырыжор М. Малько пры-цягваў імятэліку аўдыторыю. «Папулярнасць канцэртаў мя-рцовага саюза аркестрантаў пад кіраўніцтвам М. Малько з ко-жым разам павялічвалася, — па-ведамляла тая ж газета. — По-спех усёабаровы».

Буднейшы рускі дырыжор М. Малько быў у ліку першых арганізатараў музычна-асветні-чнай работы ў Беларусі. Сім-фанічны аркестр, якім ён кіраваў, выступаву ў рабочых клубах і парках, выяжджаў у вайсковыя часці, павятовыя гарады, Віцеб-ле служыў канцэртаў з тэатраў Чайкоўскага, Рымскага-Корса-ва, Глазунова, Глінка, Вагне-ра, Біза, Бетховена. М. Малько быў першым дырэктарам Віцеб-

скай народнай кансерваторыі першым яе прафесарам. Ён унёс вялікі ўклад у падрыхтоўку і выхаванне музычных кадраў для рэспублікі.

Шырокую музычна-асветніч-кую работу праводзіў у гады грамадзянскай вайны ў Віцеб-ску М. Анцаў — вучань М. Рымскага-Корсакава. Разам з харавым калектывам, на ча-ле якога ён стаў, М. Анцаў сістэ-матычна выступаў на мітынгах, святкаваннях, юбілейных ура-чыстасцях. Хор шырока прапа-гандаваў песні рэвалюцыянага падполля і грамадзянскай вай-ны, рускія і беларускія народ-

ныя песні, творы класічнай му-зыкі.

Звычайна перад канцэртамі хор у выступаву даклады, прысвечаныя актуальным падзеям. Кан-цэртны ператваралі ў «сво-асаблівыя мітынгі».

М. Анцаў з першых дзён рэ-валюцыі ўключыўся ў работу па стварэнню новага рэпертуару для харавых гурткоў і аматараў.

Першым у гісторыі беларус-кай савецкай музыкі харавыя песні з'явіліся злад дзяра М. Анцава. Гэта быў злад «Не дла-ча дад трупамі», «Памяць, геро-яў і «Песня барыцьбы». Яны мелі мастацка-выхаваўчае на-чэнне, выхоўвалі паўчыні люб-ві да героюў грамадзянскай вайны, клікалі на барацьбу за новае жыццё.

Ажыўленым было музычнае жыццё Магілёва. З першых дзён Кангрэсавы рэвалюцыі ў горадзе пачалі праводзіцца бесплатныя сімфанічныя і ка-мерныя канцэртны для працоў-ных. Як правіла, яны суправа-джаліся ўступнымі словамі аб-олекцыяў музыказнаўцы Ю. Драізіна. Газета «Саха і мо-лата» пісала: «Гэта было сістэ-матычнае выхаванне любві да сур'ёзнай музыкі і разумення яе сярод рабочых і чырвонаармей-скай масы».

Ю. Драізіна — музыказнаўца, лектар педагог і сярпачан — стаў на чале многіх музычных пачынанняў у Магілёве. Ён быў арганізатарам драматычнай і музычнай студыі для працоўных горада і ад імя губернскага вынаваўчага камітэта звярнуўся з п'сёмам да дэючых мастац-тваў Магілёва. «Рабочы клас узяў у свае рукі стварэнне но-вых каштоўнасцей у мастацтве і

для дзючых працоўных. Яе а-рганізатарам і кіраўнікам быў Л. Зісман (дырэктар) і Еў-стаф'еў (загадчык навуцальнай часткі)».

Вялікае музычна-асветнічнае работа вялася не толькі ў Ма-гілёве, але і ў губерні, у пры-важскіх і павятовых горадах Мсціслаўці. З першых дзён Са-вецкай улады тут быў арганіза-ваны харавы і інструменталь-ны гурткі, і інструменталь-ныя гурткі, на чале якіх стаў кампазітар і этнограф, зачы-нальнік беларускай оперы і сімфанічнай музыкі М. Чуркін. У Мсціслаўці быў напісаны першы беларуская савецкая опера на рэвалюцыяную тэму — «Вызваленне працы».

Актывна развівалася ў гады грамадзянскай вайны музычнае жыццё Гомеля. У горадзе бы-ла адкрыта народная кансерва-торыя, калектыў якой разгарнуў шырокую канцэртную дзей-насць. Пры кансерваторыі быў створаны сімфанічны аркестр на чале з дырыжорам Т. За-хар'янем. Вялікую музычна-прапагандаўскую работу ў гара-дах і вёсках Гомельскай губер-ні праводзіў прафсаюз работні-каў асветы. У сувязі з арганіза-цыяй сімфанічнага аркестра га-радскі савет прафсаюза заклі-каў «...рашуча і цалкам наблі-зіць аркестр да рабочай масы».

Напярэдні дзюхгоддзя Кан-грэсавы рэвалюцыі газета «Шлях Савету» паведамляла: «Для правядзення святкавання Кангрэсавы рэвалюцыі ў Го-мельскіх павятрах унесць саюз работнікаў асветы».

З вялікім энтузіязмам праца-валі аматарскія харавыя гурткі Маапра. У горадзе праводзілі свае заняткі струнныя і духа-выя аркестры, музычна-драма-тычная секцыя аддзела народ-най асветы.

Быў арганізаваны вакальна-харавы літаратурны гурток пры Горадскім сельскагаспадарчым інстытуце.

Цікавым і ажыўленым было музычнае жыццё Мінска. Хоры пад кіраваннем У. Тарасюскага і Н. Равінскага ў рабочых клуб-ках выступалі «Марсельска», «Інтэрнацыяналь», беларускі

ў жыцці. — гаварылася ў гэ-тым п'сёмце. — Новае, вызвале-нае чалавечта стварэе мастац-тва новае, свабоднае, цудоўнае, якога не ведаў яшчэ свет. Та-варышы, прыміце ж удзел у гэ-тай пленнай стваральнай рабо-це».

Хормайстар А. Грайко аргані-заваў у Магілёве з членаў праф-саюза работнікаў асветы харавы калектыў, які выконваў для пра-цоўных урыўкі з опер «Ніжата-родцы» Напраўніка, «Русалка» Даргамыжскага, «Князь Гар-Барадзіна».

У 1919 годзе ў Магілёве бы-ла адкрыта першая ў Беларусі дзяржаўная музычная школа

у горадзе.

У чэрвені 1919 года ў парку было праведзена вялікае гуля-ненне, прысвечанае «Дню Чырвона-га падарунка Чырвонай Ар-міі». У ім удзельнічалі сімфані-чны аркестр пад кіраўніцтвам дырыжора Мірава, беларускі хор У. Тарасюскага і салісты.

Пасля вызвалення горада ад беларускага ў вярсці ўзнікла сваю работу Беларуска дзяр-жаўная кансерваторыя.

Актывна праходзіць канцэрт-ная дзейнасць харавых калекты-ваў пад кіраўніцтвам У. Тарасю-скага і Н. Равінскага. Не было такога рабочага клуба, вайско-вай часткі, школы, дзе б не гу-чалі рэвалюцыяныя і народныя беларускія песні ў выкананні гэтых калектываў.

У беларускім народным ма-стацтве пад уплывам Вялікага Кангрэсавы пачынаюцца ва-жныя працэсы. Узамінаецца ўа-емасувальна нацыянальнага з ін-тэрнацыянальнага, з'яўляюцца зусім новыя тэмы. Усенароднае распушчэнне набываюць ра-валюцыяныя песні і гімны. Ра-валюцыяныя выклікалі да жыцця масавую мастацкую самадзей-насць. Узнікла дзюсяткі ама-тарскіх харавых, танцавальных, інструментальных калектываў. Да народных песень пішуцца новыя словы, пачынаю пачына-юцца гучаць і іхныя наваляы.

У новым варыянце выконва-лася, напрыклад, у першыя га-ды рэвалюцыі песня «Чаму ж мне не пець». Яна гучала так:

Чаму ж нам не пець,
Чаму ж не гудзець,
Валі к лепшай долі
Наш народ ідзець.

Існаваў і беларускі варыянт славуэтага «Польска»:

Эй, абычка,
Ты рухнае...
Учываюць паны
Аналяны.

Часта новыя песні нараджа-ліся стихійна, складаліся калек-тыўна на мітынгах-канцэртах, на запытках харавых гурткоў і народных гуляннях.

Многа для стварэння новых беларускіх песень у гады гра-мадзянскай вайны зрабў У. Тарасюскі. Яго дзейнасць як хормайстра і кампазітара пакла-ла пачатак масавай мастацкай самадзейнасці і аказала глыбо-кі ўплыў на фарміраванне і рас-пусчэнне новых песень ў на-родзе.

У Тарасюскі, М. Мцісон, М. Чуркін, М. Анцаў, Н. Равін-скі, С. І. Я. Філадоны, А. Бас-мертны, К. Пуровскі, Г. Бах, Р. Маўшоўвіч, Ю. Драізіна, Л. Зісман і многія іншыя пра-кавалі лепшую абразну на ніве беларускай савецкай музыкі і адгравалі вялікую ролю ў далей-ным развіцці і росквіце нашага нацыянальнага музычнага ма-стацтва.

Б. СМОЛЬСКІ.

СЯМЕЙНЫ СЕКСТЭТ

Летнімі вечарамі, калі прыёмкі пачынаюць агутваць цэнтральную сядзібную плямгася «Рэканструктар», ля дома калядзюшка Васіля Бар-разды гучыць музыка. Мелодыі, на-му пераброў гітары ўторчыць ба-ян, адмысловым мелодыям бала-лаікі адказваюць тонкі пералівы флейты, агністую «Лявоніху» змя-няе ўрачыстае «Развітанне славян-скіх, зедорных «Карабейніку» — «Беларуская полька».

Сямейны аркестр зграйў, — усміхаюцца вясюльцы, — вартэ па-ісці, паслухаць... І проста на вуліцы, пад разгалі-стымі дрэвамі пачынаюцца інтра-візаваныя канцэрт. Звініць старая гітара ў руках Васіля Цярэньчэвіча,

ажывае новенькае гаваяская ў за-гарэльных руках старэйшага сына — механізатара Івана, спяваюць ба-лалаікі ў Рыгора і Анатоль. Бас-вітыя ноты выводзіць вядучы ін-струмент сямейнага аркестра — Міхасеў баян. А мелодыі, Віктар, грае на флейце.

Сямейны секстэт Барразды добра вядомы на Талачыншчыне. Ён вы-ступаў і ў плямгася «Рэканструк-тар», і ў суседніх калгасях. Ама-тар-музыкантаў цэпла сустракалі ў Віцебску на абласным аглядзе мастацкай самадзейнасці.

Душа секстэта, яго кіраўнік і дырыжор — бацька, Васіль Цярэ-ньчэвіч. Музыка дэдуца стала спеда-роўніцкай яго жыцця. Некалі вяс-новым хлапчюком ён сам сабе зрабў музычны інструмент з дро-ту і дошка, потым навучыўся граць на балалаіцы і гітары. З цягам часу Васіль Цярэньчэвіч

стварыў амаатарскі гурток, які вы-ступаў з канцэртамі ў роднай вёс-цы.

У гады Вялікай Айчыннай вайны Васіль Барразда стаў лясным селда-там, народным мсціўцам. У няглед-зікіх умовах суролага партызанска-га жыцця ён кіраваў гуртком ма-стацкай самадзейнасці, які высту-паў перад партызанамі. Адночыкі закліпалі партызанамі незвычайны трафей — гітару. Баяныя сярбы па-дарылі яе Васілю Барраздзе. Тая гітара і зараз захоўваецца ў вета-ране як рэліквія незабытых дзён.

Падрасталі сыны, набіраў ноты сямейны аркестр. Бацькаву любю-дае музыкі ўнаследвала дзюці. То-лькі дванаццаты год, Віця ўвосень яшчэ толькі ў чвэрцеры клас по-ідзе, але абодвае — заўтыты музыкі.

Новы рэпертуар рытуе сямей-ны секстэт да 50-годдзя Савецкай улады, асвоіўе ён і новы для ся-бе музычны інструмент — плячучы беларускія цымбалы.

Ф. РАМАШОУ, Талачынскі раён.

Самы час на грыбы. Ідзёна б нарэзца кош жытнінаў, базале — сезон. — Сходзім, братка? — быццам так сабе, спытаў я ў плямнічка. Савыка на паўсюко спыніўся, кругнуў у носе пальцам і сіснўшы. Але хутка, владзі, прынінуўшы, ці вартэ аўчына выбраў — ён яшчэ ні разу не кошыўся з грыбамі — закры-чаў.

— Пойдзем, пойдем, пойдем!

Каб раніць не валтузіцца, мы адварчоркам прыгатавалі начыненне: я — кошык, Санька — кір-завую сумку. Адшукалі старыя нажы-зрэзкі. Паднастрылі. Сядуць.

Назаўтра я ўзняўся дасвечнем. Ускінуў на плечы пішаконі, у сенцах пад услонам выбраў па назе паўбаціні. Такого добра тут — гара. Насць яго ніхто не носіць і прыбраць не прыбрае. Ляжыць сабе з году ў год, пераціда-еца з катуха ў катух. Прада, час ад часу яно спатрабуваецца. Гэта здараецца рэдка: вясной і восенню на бульбу, альбо вась у таніх выпадках, як зарас. На расу ці ў цясцую зямлю новае не надзеіцца — збуднае. Абноскі жа — хопь куды. Яшчэ — завярнуў пад ялібно за ванадзямі з дрэва белы наліў кісла, а пад-ліж хароп.

Савыка двор побач.

Малы, смачна пасловаючы, яшчэ спаў. Я тараснуў лёгенька. Думаў, ускочыць. Аж не. Ён замчыў, замыўў губамі, быццам сіліся яго калі не цукеркі і пернікі, то гру-шы ў суседскіх садах. Траснуў у мадней — уставай! Плямнічкі брыкнуўся і захынаў. Маўлуў, адчынае.

Ледзьве я яго раскаторухаў. Ускінуўся. З заплюшчанымі вачыма напярнуў штаны, ка-нашукі. Заміна ўзнікла з-за чаравікаў. Іх, як на зло, нідзе. Ускоды мы вышаўзалі. Адын заінашоўся — пад куцатнай ляжыў. Але ў ад-ным не выпрыскалі. Другі патрабён. А друго-га — ні ў спалыні, ні на кучыні. Яй праваліўся. Заставалася топаць басанож. Басанож — дык басанож. Не адлаваць жа справу з-за чараві-

каў. А, разабрацца, без іх і зручней — лёгка, нішто не замінае.

Між тым, не ажыліся адной бяды — аб'явіла-ся повае: прапала шапка. Санька заміргаў, во-во расплачався. Я заўважыў гэта, лягнуў па плечуку, паабядаў другую раздзібце. Дзе? У дзёда. У сенцах бачыў. Не новую, наватне, але даволі прыстойную. Плямнічкі павесіў і згодна шморнуў носам. Ажно — шапка знай-шлася.

На дварэ ўжо раздзела. Заставаліся лічыя міцты да ўрачыства моманту, налі з-за неба-іраю пакажэца сонца. Вёска яшчэ не абуд-нялася. Драмаля. Толькі дзе-нідзе, у самых руплівых гаспадыня, пацягнуліся з каміноў худыя, доўгія дымы.

Санька кляпаў марудна. Часам заплюшчываў вочы і шырока-шырока разавуў рот — пазы-каў. Каб разварушыць плямнічка, я штурха-нуў яго ў стажок сена. Гэта дапамагло: хла-пек зацахаў трушчом, папраўляючы шапку.

Ісці да лесу не многа: кіламетр, ад сілы паў-тара ў так званыя Ляды, або па

АБРУЧ КОЌІЦА ЎДАЛЯЧЫНЬ...

Трба мець влікі запас душнай грываліцы, каб у сталым узроўне, зведзеным мого, не толькі захаваць чысты юнацкага захвалення, але і стаць поплеч з маладымі, а некаторых з іх яшчэ і падбадзёрваць сваёй ненасытнасцю жыцця. Дарожныя слухі чалавечага лесе хаваюцца за смугой небасхілы, і, бачны толькі тое, што лёгка ахвіць зрокам, мы не заўбедзім дакладна могом выдзяляць адзін і тэй жа пачаць і і як слада сцігнуты ўдзячын. І, толькі паўтарыўшы маршруты чалавеча, мы адучым і ўсвядомім, як шырока разгортаўся перад ім краўдзі, як далёка развінуўся яго жыццёвы большак, як высока ахацела роднае неба над яго галавой. У пазні абсягі прайдзеннага шляху можна вызначыць па зорку твораў ці аднатоміку, дзе адлюстравана шырыня аўтарскіх інтарсаў, працягласць адуленнай дарогі, вышыня творчых задан. Ці не гэта меў на ўвазе Сяргей Грахоўскі, назваўшы кнігу сваёй выранай лірыкі «Тры вымаранні»? Нават калі б мы нічога не ведалі пра пазна дагэтуль, мы зразумелі б, працягнуты яго аднатомік, адкуль ідуць вытны маральны стайнасці, якая не парадвала аўтара ў самыя цяжкія гады выраванання, а сёння служыць асновай бескампрміснай грамадзянскасці. У хлапчучку, што «дзе мужоўніны думкі, пад бэльмі абломкі, з насою», а змяю «дрывішчы ад лютой сіжыны зайелы, аж слёзы прымрзаюць да шчыкі» — мы пазнаем не толькі будучага паэта, але і яго равеснікаў, бо кама з іх не прыгадася такі малюнак маленства:

З жалезнаю аднакалеснай бочкай мы абавічлі тры разы экватар. Хоць і не вышлі з цыкавых варот.

С. Грахоўскаму нялёгка даўся яго жыццёвы і творчы вопыт. У нядробную пару культуры асобы паэту нечакана-негадана дадалася надобга змяніць пера дзітара на тапор лесароба. Таму многія радкі, напісаныя з праекшай у мінулае, нясуць на сабе непазбежны налет горчых, якую мы пазнаем за адзеклівай іроніяй, скраванай супраць дамагогіі і прыстасаваннасці:

Мне выхавалі, Мне аховалі, То знікаў, То з'яўляўся, Мне вазылі І аховалі, Хоць я нікуды Не ўдзікаў. (Душа).

Па вершах «На таежнай дарозе», «Леснічоўка», «Тры вымаранні», «Памяць», а таксама па творах апаўдальнага плана («Аганек у начы» і «Салдаты хлеб»), зьяўляючыся унутранай тамай падраўнукаў жыццёвых спраў, можна меркаваць, што С. Грахоўскі імя падорыць нам усхваляванія твораў аб сваім пакаленні.

Успамінаючы гады маладосці, паэт па-ноўму ўсхвалявае суданосці іх з сённяшнімі справамі сваіх равеснікаў і малодшых папеліччых і працула гаворыць аб перамянісці пакаленняў:

Я ўбляю змену пакаленняў Жывою шматступенчатай Ранейтай: Яшчэ адна ступень у поўнай сіле — Наступная ўключаецца ступень.

Таму ў вершах С. Грахоўскага няма супрацьпастаняўнага бацькоў і дзяцей — у іх адна справа. Паэт імкнецца пранікнуць як мага глыбей у думкі малодшых сучаснікаў. І — часнае слова! — калі б пад многімі вершамі не сталі даты — сведкі ўзросту, — натуральна было б дапусціць, што яны напісаны юнаком, які ўпершыню спазнае трапяткую радасць каханя. Сапраўды, калі, як не ў маладосці, хочацца:

Навыпералі летэць Цераз кулацкія настры, Таптаць задумленыя лоташы І чалавеча да зоры.

Толькі чалавек з яснымі пачуццямі, не запарушаным пачлам прайзденым дарог, можа прадстаць карніка, поўная абаянасці і гармоніі:

Мільгае патафоннаю пласцінкай Блажыны затуманены каток.

ПРАЧЫТАЮЦЬ ДАШКАЛЯТЫ...

Кніжка «Кую-ую юнку» А. Дзюрынскага адрасавана дашкаляты. Уся кніжка — пра птушак, пра іх жыццё, мораны, звычкі. І, само сабой, не толькі пра іх, але і пра тое, што такое хораша, што такое плоха». Прынамсі, так задумаў свае вершы аўтар — з выхавача-педагагічным прысудам.

У зборніку «Кую-ую юнку» ёсць запамінальныя, выразныя твора, проста і даходліва напісаныя вершы і многі птушак, але і пра тое, што такое хораша, што такое плоха». Прынамсі, так задумаў свае вершы аўтар — з выхавача-педагагічным прысудам.

Добра, што А. Дзюрынскай (падом, у дзяцінстве — «Самілавіч», «Зяліні», «Салавей») вучыць дзіцель разумець прыроду, марытаваць умяоўнасці дзіцельнага ўзросту і калі гэта, тлумачыць дзіцям сам гэтай умяоўнасці.

Праўда, тут на трапаляцца радкі, якія то прыраўняць зместу (каму, напрыклад, павінен заавэршыць зяліні, калі «стала цёпла, знік мароз»), то не апаўдальваюць сапраўднасці і калі гэта, тлумачыць дзіцям сам гэтай умяоўнасці.

Да таго ж псуе ўражанне ад кніжкі моўна і стыльвае непераборнасці. Дзеля рытму змененыя ў многіх словах пабудовы па рускім, надароўнага няўдальна сугучыя. А дзіцельна кніжкі павіны быць для малых чытаўцаў проста і прыгожай мовай.

Часам добры верш разбураецца неаднаразова, якой было няшчыка лагезныч. Чытаем як былі няшчыка няшчыка радкі: «Ластаўка, ластаўка заспявала ласкава: — шатавалі-матывалі, — ластаўка гаварыла...» — і ўзнікае пытанне, гаварыла ластаўка ці спявала (для дзіцяці гэта істотна). Шмат разоў псуе слухана высьпеваўся ў друку асабліва, дзе ўспраць рыфмуюцца асобныя імёны. У кніжцы А. Дзюрынскага, чытаючы «Юнона — Цімошча», «бор — Рыгор» і г. д., можна лёгка прадказаць рыфмы ў многіх выпадках.

З некалькіх назваў, якіх змяшчаюць у кніжцы, можна вылучыць некалькі адну — Ліса і журавелка. Яны напісаны змяю, запамінальна, але павучальны змест схаваны за цікавымі прыгоды. Астатнія назвы зусім пасародны і да таго ж аднастайны: у іх усё свабодна механічна паўтараецца прыём шматразавага дзеяслова, запамінаць з вусна-папачных твораў, некаторыя назвы («Муха-плюха», «Ян пеліны і ратаўка ірчану») — не лепшага гатунку рыфмаваны, пераказ вяршы народнага твору; расцугнуты, невыразны, і, апроч таго, некалькі раз у іх сустракаюцца адны і тыя ж імёны, быццам самаго аўтара не цікавіць тое, пра што ён піша.

Кніжка добра праілюстравана мастак А. Лось. Яры, выражаны дэталінамі, разлічаны, думалася, прывабліць маленчкіх глядач.

Ю. ГРЫГАРУК.

МАЯ ВЕСКА

Дзе ты дзе ты, мая вёска! На зямным вільняным шэры Ты, як кветкіці палестак, Заблудзіся ў абшары.

Але я знайдзю заўсёды, Нібы ўзор той вышываны, І гусіныя чароды, І блажыныя туманы.

Ля ракі алейнік ліпкі, Колкі зараскіці маліны, І таносенныя ліпкі Пад краснаю-рабінай...

Заплату бярозам косы, Уплату рамонкі-кветкі, І раменьчыкі заўважы босы, Дзе кнчаюцца папеліці.

Ніна Шклярава

Ліс дзавочы, мая вёска... На зямным вільняным шэры Ты, як кветкіці палестак, Не заблудзіся ў абшары.

Стварыў ён сонца, што ўначы гарыць, Зацугліць правадзіці сілы рэк, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

ЧАЛАВЕК

Араў ён плугам шэрую зямлю, Жалезнаю скервай дрэзы сек, Бо ён — Чалавек.

Стварыў ён сонца, што ўначы гарыць, Зацугліць правадзіці сілы рэк, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Цяпер арз ён воблкі ракетай, Пераінавае дваццаты век, Бо ён — Чалавек.

Я ТАДЫ НЕ МАГУ НЕ ПІСАЦЬ...

Калі маму сваю пачуваю, І ад ішчэды пачу спаваць, Калі радасць сваю хачу я Людскім сэрцам да кропкі адаць, — Я тады не магу не пісаць!

Я тады не магу не пісаць, Калі сэрца ад крыўды баліць, Калі плача яно і крычыць, Калі слёзы хоча збыць, На заплаканым твары В'етнама...

Які прыгожы ты сёння, ранак! Дзюльчына з тонкімі і гнутымі станам Са студні неба ўверх падімае І вёдры поўныя налівае.

Які ты смачны сцягно, ранак! Мне ты смачны пах прэгрлых шкварак, Калі пах з агурчых кадам, І пах пухматых бульбяных ападак...

Гляджу навокала закахана... Які дзівосны ты сёння, ранак!

ЗА АПОШІНІЯ ГАДЫ

за апошнія гады аб творчасці Максіма Танка напісана шмат артыкулаў, выпушчана некалькі кніг. Таму новую працу сустракаем нават з пэўнай насароўнасцю — ці не паўтарыў даследчык сваіх папярэднікаў.

Кніга У. Міцкевіча «Максім Танк у школе» своеасабліва. Яна дасцасавана да школьных праграм. Але праграмы, як вядома, не ахоплваюць усёй творчасці паэта. І вельмі правільна робіць У. Міцкевіч, што не абмяжоўваецца рамкамі праграмы, а разглядае ўсё пэтычынае багацце М. Танка.

Ужо сам пачатак кнігі паказвае, што даследчык умее проста і, галоўнае, даходліва пераказаць матэрыял. Нортна падаецца радасцюна сямі паэтаў, расказваюцца пра яго гады дзяцінства, жыццё ў Маскве, пра вяртанне на радзіму. Аўтар паказвае, у якіх умовах складалася светагляд паэты і юнака, раскрывае падлеткі фон тагачаснага грамадскага жыцця Заходняй Беларусі.

У хрэналагічнай паслядоўнасці аўтар аналізуе творчасць паэта. Падаецца гісторыя выпуску першага зборніка «На этапах», які меў шырокае грамадска-палітычнае гуканенне і атрымаў высокую ацэнку. Не абдыены ўвагай і недахопы першай кнігі — празмерная ўскладненасць стылю, неацотных вершаў, абстрактныя рыторычныя значыны ўвагу ўдзяліў У. Міцкевіч «Максім Танк у школе». Выдавецтва «Народная асвета», Мінск, 1966.

ВУЧНЯМ — ПРА ПАЭТА

крытык паэтам «Нарач» і «Журавінавы цвет». Але наві ў адносінах да апошняга твора У. Міцкевіч выказвае трапныя назіранні, то ў адносінах да паэмы «Нарач» чаго-небудзь новага яму сказаць не ўдалося.

Цікава, на наш погляд, прааналізаваны зборнікі «Журавінавы цвет» і «Пад мацітай». Паэзія М. Танка, піша даследчык, набыла новыя якасці — стала больш прасцей і строгай, затое больш гнуткай і багатай на мастацкія фарбы. З'явіліся вершы, што стаяць замайваць да пазям першае месца ў захадне-беларускай літаратуры: «Песня кулікоў», «Матыль», «Пачатак оды», «Гудкі і калёс перазон» і інш.

У. Міцкевіч імкнецца аналізаваць вершы ў непарушым адзінстве мастацка-выяўленчых сродкаў і зместу. У асноўным гэта яму ўдаецца, але часам ён збываецца на пералік мастацкіх дэталей, якія па-за кантэкстам не так ужо многа гавораць аб творы ў цэлым.

«Новыя далагяды» — так назваў У. Міцкевіч раздзел, у якім разглядае паставерасёўскую творчасць паэта і творы ваеннага часу. Пра перадавыя вершы аўтар кнігі гаворыць бегла і невыразна. Грунтоўнай прааналізавана творчасць ваеннага перыяду і ў першую чаргу паэма «Янук Сяліба», у якой, піша крытык, паэт

ІЛЮСТРУЕ ЛЮДВІГ АСЕЦКІ

коўскага «Расце мата пад анюма», адмыслова Ілюстрацыі, застаўкі, буквіцы да кнігі «Мы раскажам пра Мінск» сведчаць, што мы маем у яго асобна таленавітага кніжанага графіка.

Людвіг Асецкі не пакідае пачаць увагай вядомыя дэталі кніжанага дробяніц для яго тут не існуе. Ідэяцы і вочны графічны чалавечы яго Ілюстрацыі, іх пластычнае сувязь з шрыфтам, валакладнай, застаўкамі.

Кола інтарсаў Людвіга Асецкага досыць шырокае: ён афармае і Ілюструе кнігі, прысвечаныя сённяшняму дню, і кнігі на гісторычныя тэмы. Да кожнай ён шукае свой пластычны ключ.

Найбольшая яго ўдача, думалася, афармленне кнігі «Мы раскажам пра Мінск». Тут ён выкарыстоўвае лінаграфію, якая ўдала спалучаецца ў выданні з фоталістраваннем, не заглушае іх і ў той жа час не траціць сава. Лінаграфія зроблена на прыпынку развароту. Левую старонку амяля чалавечы займае Ілюстрацыя-франціспс да паўнай часткі кнігі, унізе — загалаван раздзела І. Адама Русака, да кнігі А. Кула-

Людвіг Асецкі

Есць мастакі, чые творчыя пошны развіваюцца адразу ў некалькіх напраўках. Ёсць і Людвіг Асецкі: сярэды і ў кніжнай Ілюстрацыі, і ў станковай графіцы. Яго сэрцы малюнаў да фадзеўскага «Разгрома», да «Звонкіх крыніц» Адама Русака, да кнігі А. Кула-

лесам — парос гонімі асінікам, бярозамі, лязнікам, а радзень алейнікам і ракітай. Праўда, сюды часта заглядае сакера і пад корань церабіла на дрывы ўсё без разбору. Але на месцы сечаных хмызняк вырастаюць новыя. Адсюль і пачыналіся Ляды.

Цягнуліся Ляды доўгай стужкай, часам, нічыхся, пераходзілі ў самы звычайны ўмежам, часам, расступаліся, утваралі прасторыны, у гектар, два і болей, заганы з укоснымі пажнімамі ці асочнымі балотамі — наілепшым прытулкам для кнжачных вывадкаў. Запалася, стужка вузлавузла, ды і абрываўся. Праціл не абанавіцца ляды слабым пухціраў — невялічкімі астраўкамі і разлівае пльозку ці асу. На поўдні, у самым канцы сваім, Ляды, як бы адумаўшыся, наварвалі назад і бралі кірунак на вёску, толькі цяпер пад нейкім вуглом. Далей апускалася ў лагчыну і патахна пераходзіла ў Казлоў мох, а той — у Чусоўшчыну. Усё гэта было непрадзатына, па той ці іншай прычыне запущаныя, занядобаныя пляцы. Былі на іх, на беднай і на пясчанай, то дзятлаў, але цёплай — змелыцы з году ў год багата радзілі абодзі і асабліва падсінавікі.

— Ну, братка, прайшлі! — агледзеўшыся, абаяўся я.

Санька ў імгненне выцягнуўся, закруціў галавой.

— А грыбы дзе? — здзіўліўся ён.

— Пахаваўся. Шукаць будзем.

— Э-э, — працігнуў расчаравана, — а я думал... але, што думаць, так і не дагаварыў.

На ўсходзе ўскацілася сонца.

Пачаліся грыбы. Трапілася адразу тры: вя-

лікі — паважны, меншы і зусім маленчкі, у Санькі заіскрыліся вочкі. Ён узахоўваўся сам дабрыць такіх прыгажунюў. Забегав, зашастаў лязніком. Але, як не знаходзілася нічога, памалу губляў імпульс, астываў. А неўзабаве і зусім расхаладзёўся. Прыгортнуўся ля калявататай бязрозачы, падкурнуў, бы пелік на снезе, чырвоныя, у вачных цыпках ногі. Парожня сумка зліста ратава.

Справы дрэнны. Трэба ратаваць хлопца.

Нарваўшыся на падсінавік, і спехам прымаў вакол траву, каб вядзь быў зводаль, адшпоўся крыку і быццам так себе спытаў, чаму Санька стаяць.

— Грыбоў няма, — скрыўціў губы.

— Неводзілі не папаўся?

— Неводзілі.

— Што ж ты вараніш? Збегай да таго кусця. На чысаче і натрапіцца які.

— Есць! Дзядзя, есць! — хутка пачулася адтуль. — Во, глянь, глядзі!

— Ага, а ці не казаві? Не трыба толькі гоцаць, галаву здаўрашы. Грыбы толькі паклоны. Пашышары там — можа яшчэ выкаду-паеш.

— Знайшоў, знайшоў і яшчэ! — зайшоўся малы.

Цяпер справы ў Санькі пайшлі. Так і пасыпалася: а во яшчэ, а во... Мне на сумнененне ўзало — няўжо праўда? Паглядзеў, што ў яго сумцы і ледзь не заргатаў; у ёй было не столькі падсінавічак, колькі сіняпузак і ўсялякіх паганак, пачынаючы з бледнай і канчачы чырвона-лалятай.

— Вядзеш, галубок, трэба выдзяць твае грыбы.

— Не дам, — заўтарыўся хлапец.

— Чаму? Ваўком захачеў быць?

— Хто?

— Ну хто — ты.

— Не-е-е...

— А ў лібе ж ваўчыныя грыбы. Іх ваўкі ядць. З'ясі! — ты ваўком станеш.

Палемнік, збентожана паглядзеў на сумку, на мяне, зноў на сумку і без прыкметнай ахвоты выслаўчы набытак.

Больш Санька не браў абы-чого. Перш як арозач, дзядэўкаў, ці добры той, што ў хмызняку чарне, альбо гэты, які з сіңу віднеецца, і хутка набуў вока.

Вося на пагорку, на самым вядокум вытырнуўся мухамор у чырвоным з белымі кропелькамі капелюшкам, пры аспляяльнай чысціні кашы. Усё яго выгляд гаварыў: лубоўчыся, які я прыгожы!

А побач, руной падаль, у яшчэні сярэд чарнобыла выбу

